ನಿರೂಪಮಾ

ವಿಜಯನಗರದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ತೆಲುಗು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಕರಗಳು

ಕಾವ್ಯಗಳು, ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಕನಿಷ್ಟತಮ ಆಕರಗಳೆಂದು ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ರಾಜರ ವಂಶಾವಳಿಯ ಬಣ್ಣನೆ, ಅವರುಗಳಸಿರಬಹುದಾದ ಗೆಲವುಗಳ ಅತಿರಂಜಿತ ವರ್ಣನೆ, ನಡೆಸಿರಬಹುದಾದ ವೈಭವದ ಜೀವನ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾವನೆಗಳು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದರ್ಪಣದಂತೆ ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕವಿ ಎಷ್ಟೇ ಜಾಗರೂಕತೆ ವಹಿಸಿದರೂ ಆತನು ತನ್ನ ಕೃತಿಗೆ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಕಥಾವಸ್ತು ಎಷ್ಟೇ ಪುರಾತನವಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾವನೆಗಳು ಅಪಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಹೇಗೋ ಜಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ತನ್ನ ಕಾಲವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಯಾವ ಕವಿಯೂ ಹೋಗಲಾರ; ತನ್ನ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಂದೆ ಭವಿಷ್ಯದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಓದುಗರ ಮುಂದೆ ಇಡಲಾರ.

ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸದ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ ತೆಲುಗು ಕಾವ್ಯ, ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ನಾವು ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಕರಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಒಂದು ಅಕ್ಷಯವಾದ ಭಂಡಾರವೇ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂಬರದಲ್ಲಿ ಮಿನುಗುವ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ತಾರೆಗಳಂತೆ ಕವಿಗಳ ಒಂದು ಗೆಲಾಕ್ಸಿಯೇ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕುಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೂ ಕಾವ್ಯಕೃತಿಗಳು ದ್ವಿಪದಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕೃತಿಯೆಂದು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕೃತಿಗಳ ಸಾಲನ್ನೇ ನಾವು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಇತಿಹಾಸದ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಸಮಕಾಲೀನ ಜೀವನದ ಪರಹನ್ನು, ವಿಸ್ತ್ರುತ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಪದರು ಪದರುಗಳಾಗಿ ನಾವು ಕೈಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಾವಿರಾರು ಪುಟ ಬರೆದರೂ ಕಡಿಮೆ ಎನಿಸುವಷ್ಟು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯು ಲಭ್ಯವಿದೆ.

ಅಪಾರವಾಗಿರುವ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ, ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು.

ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗದವ ಸತ್ಕವಿಯಾಗಲಾರ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದ ಕೊರವಿ ಗೋಪರಾಜನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೦೦–೧೫೩೦) 'ಸಿಂಹಾಸನ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶಿತ' ಎಂಬ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದ ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಬರೆದ ರಸವತ್ತಾದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಪರಾಜನ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಥಮ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಎಂದು ತೆಲುಗು ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಈತ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಕ್ಯಾಟಲಾಗಿನಂತೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗದೆ ಬೇಸರವಾಗದಂತೆ ರಸವತ್ತಾದ ಘಟನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಾಡಯ್ಯ ಕವಿಯ 'ಮೈರಾವಣಚರಿತ್ರೆ'ಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ

ರಾಣಿವಾಸದವರಿಗೆ ಪುಣ್ಯಾಂಗನೆಯವರು ಪುರಾಣ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ, ರಾಮಾಯಣ ಪಾರಾಯಣ ಮುಂತಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮನುಮಂಚಿ ಭಟ್ಟನ 'ಅಶ್ವಲಕ್ಷಣಸಾರ'ದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದರಸರು ಇತರ ದೇಶಗಳಿಂದ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕುದುರೆ ವ್ಯಾಪಾರ, ಕುದುರೆ ಪಂದ್ಯಗಳ ವಿವರಗಳಿವೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡದ ವಧುವಿಗೆ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕರಿಮಣಿ ಸರವನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಹಾಕಿಸಿದವನು ಮಾದಯಗಾರಿ ಮಲ್ಲನ. ಸಾಳ್ವ ತಿಮ್ಮರಸು ಮಂತ್ರಿಯ ಅಳಿಯನಾದ ಈತ ೧೫೧೬ ರಿಂದ ೧೫೨೦ರ ವರೆಗೆ ವಿನುಕೊಂಡ, ಗುತ್ತಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದ. ಈತ ಬರೆದ 'ರಾಜಶೇಖರವಿಲಾಸ'ದ ೬೦ ರಷ್ಟು ಭಾಗವನ್ನು ವಿವಾಹದ ವರ್ಣನೆಗಳೇ ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ನಾಯಕನ ಲಗ್ನ ಗೊತ್ತಾದಾಗಿನಿಂದ ಗೃಹಪ್ರವೇಶದವರೆಗೂ ನಡೆದ ವಿವಾಹದ ವಿಸ್ತಾರ ವರ್ಣನೆ ಆ ಕಾಲದ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಂಗಲ್ಯ, ಧಾರೆ ಅಕ್ಕಿಯ ವಿವರವಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಕರಿಮಣಿ, ಗಡಿಗೆ ನೀರು, ದಂಪತಿ ತಾಂಬೂಲಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಕೆಲ ವಿವಾಹ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಈತನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಇನ್ನು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನೇ ಸ್ವತಃ ಬರೆದ 'ಆಮುಕ್ತಮಾಲ್ಯ'ವಂತೂ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ದಿನಚರಿ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಈತ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ವಸ್ತು ಆಂಡಾಳ್ ಕಥೆ ೮ನೇ ಶತಮಾನದ್ದಾದರೂ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ, ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ, ಅರಸರ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನ ವಿಧಾನವನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಕಾಲದ ಜನಜೀವನ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ಸೈನಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಓದುಗರ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಕೃತಿ ಹೆಚ್ಚು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಕೃತಿ ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

'ಆಮುಕ್ತಮಾಲ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ, ಆಯಾ ವರ್ಗದವರ ವೇಷ ಭೂಷಣಗಳ ವಿವರದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಆ ಕಾಲದ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಜೀವನ ವಿಧಾನ, ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಕಲೆಗಳು, ವಾಣಿಜ್ಯ ವಿಧಾನ, ಕ್ರೀಡೆಗಳು, ವಿನೋದಗಳು, ಆದಾಯ ಸುಂಕಗಳ ವಿವರ, ಕಳ್ಳರು ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡುವ ರೀತಿ, ಅವರಿಗೆ ವಿಧಿಸುವ ಶಿಕ್ಷೆ ನ್ಯಾಯ ವಿಚಾರಣೆಯ ವಿಧಾನ, ಪಂಚಾಯತಿ ಸಭೆ, ದೇಶ ರಕ್ಷಣೆಯ ವಿಧಾನ, ದೇಶದ ವಿಭಾಗಗಳ ವಿಂಗಡಣೆ, ಆಡಳಿತದ ರೀತಿ, ಅರಸನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಎಚ್ಚರ ಚೆಚ್ಚರಗಳ ಕುರಿತು ಅಡಿಗಡಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಪಾರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಈ ಕಾವ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಂಕದ ಹಣ ಗಣಾಚಾರಿ ಸುಂಕ ೧೨೦೦೦ ರಕ್ಷಕ ಭಟರ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಒಬ್ಬ ಜೈನ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವನ ನಡುವೆ ನಡೆದ ವಿವಾದದ ತೀರ್ಪಿನ ವಿವರವನ್ನು ರಾಯನು ತುಂಬ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಆ ಕಾಲದ ಪಂಚಾಯತಿ ಸಭೆಯ ನ್ಯಾಯ ವಿಚಾರಣೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳ ವಿವರಗಳು ತೆಲುಗು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ತಾಳ್ಳಪಾಕ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಮೊಮ್ಮಗ ತಾಳ್ಳಪಾಕ ತಿರುವೆಂಗಳನಾಥ ಬರೆದ 'ಪರಮಯೋಗಿ ವಿಲಾಸಂ' ಎಂಬ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ವಿವರಗಳು ತುಂಬ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿ, ಕೆಲವೆಡೆ ವಿನೋದಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. 'ಆಮುಕ್ತಮಾಲ್ಯದ'ದಲ್ಲಿ ಸಹ ರಾಯನು ಕೆಲವೆಡೆ ವಿನೋದಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಾಸ್ಯರಸ ಉಕ್ಕುವಂತೆ ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸೇನೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಯುದ್ಧ ವಿಧಾನ, ಯುದ್ಧನೀತಿ, ಯುದ್ಧ ವರ್ಣನೆ, ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಯುಧಗಳು, ಅವುಗಳ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಇವುಗಳ ಕುರಿತು ನಮಗೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾದ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ತಾನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗಲೆಲ್ಲ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಕವಿಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಇರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಸಾನಿ ಪೆದ್ದನ, ನಂದಿತಿಮ್ಮನ ಕುಮಾರ ಧೂರ್ಜಟಿ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲ

ದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಯುದ್ಧಗಳ ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಮನುಚರಿತ್ರೆ'ಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯ ವರ್ಣನೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜವಾಗಿ, ರಾಯನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನೇ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಇಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, 'ಆಮುಕ್ತಮಾಲ್ಯದ'ದಲ್ಲಿ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯನು ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಹೋಗುವಾಗ ಹೇಳಿದ ರಾಜನೀತಿ ಅತಿಮುಖ್ಯವಾದ ಆಕರ. ರಾಯ ತಾನು ಆ ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಲೇ ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಮಕಾಲೀನ ಜೀವನವನ್ನು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಒಳಹೊಕ್ಕು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಂತೆ ಇಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಯಾವ ಕವಿಯೂ ವೀಕ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರಿನ ಬಾಣಗಳ ಕಾರ್ಖಾನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಕೆಲ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ವೆಂಕಟನಾಥನು ತನ್ನ ಪಂಚತಂತ್ರದಲ್ಲಿ,

ಕಲನೈನ ವಿರುಗೆರುಂಗನಿ ಪೋಟುಪರಿತ
ರಾಚೂರು ಕತ್ತುಲ ಮಾಟು ಚೊಟ್ಟೆಕೊನ್ನಿ

ಎಂದು ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ ಬಾಣಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ 'ರಾಚೂರಿ ಬಿರುದು ತಲಾಟಮು' ಎಂಬ 'ನವನಾಥಚರಿತ್ರೆ'ಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲದ ವೈದ್ಯ ಹಾಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ತೆನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣನ 'ಪಾಂಡುರಂಗ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಕಲೆಗಳ ವಿಷಯವಂತೂ ಈ ಕಾಲದ ತೆಲುಗು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಗಾಧವಾಗಿದ್ದು ಅನೇಕ ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳು ನಮ್ಮ ಅರಿವಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಈ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಒಂದೊಂದು ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ರಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನುವಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾಹಿತಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅನೇಕ ಮಹತ್ವದ ವಿವರಗಳು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಅಷ್ಟದಿಗ್ಗಜ ಕವಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬನಾಗಿದ್ದ ರಾಮರಾಜಿ ಭೂಷಣನಿಗೆ 'ಸಂಗೀತಕಲಾರಹಸ್ಯನಿಧಿ' ಎಂಬ ಬಿರುದಿತ್ತು. ಈತ ಬರೆದ 'ವಸುಚರಿತ್ರೆ'ಯಂತೂ ಬಹು ಸುಂದರವಾದ ಸಂಗೀತ ಕಾವ್ಯದಂತೆ ಇದೆ. ವಸಂತ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮ ವರ್ಜ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದವರು 'ವಸುಚರಿತ್ರೆ'ಯ ಒಂದು ಪದ್ಯದಿಂದ ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣ ರಾಗವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆಂದು ಸುಬ್ಬರಾಯ ದೀಕ್ಷಿತರು ೧೯೦೪ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪ್ರದರ್ಶಿನಿ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಕಾಲದವರೆಗೆ ವೀಣಾವಾದಕರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಗಕ್ಕೂ ತಂತಿಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ತಂತಿಗಳನ್ನು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕಾಲದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ನಂತರ ತಂಜಾವೂರಿನ ರಘುನಾಥ ನಾಯಕ ವೀಣೆಗೆ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಹಾಕಿದ.

ನಾನು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರವಾಸ ಕೈಕೊಂಡಾಗ ಕೂಚಿಪೂಡಿ, ಶ್ರೀಕಾಕುಳ, ಮುವ್ವ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ನನಗೆ ಅನೇಕ ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳು ವಿಜಯನಗರ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿದವು. ಮೆಕೆಂಜಿಯವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ 'ಮಾಚುಪಲ್ಲಿ ಕೈಫಿಯತ್ತಿ'ನ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೦೯ರಲ್ಲಿ ಕೂಚಿಪೂಡಿ ಗ್ರಾಮದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಭಾಗವತ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾಗಿ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಿದ್ದವಟವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬೆಟಿ ಗುರುವ ರಾಜನ ದುರಾಡಳಿತವನ್ನು ತಮ್ಮ ನೃತ್ಯ ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ಬಯಲಿಗೆಳೆದು ರಾಯನಿಂದ ಕೂಚಿಪೂಡಿ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಅಗ್ರಹಾರವಾಗಿ ಪಡೆದರು ಎಂಬಂತಹ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 'ತಾಯ ಕೊಂಡ' ಎಂಬ ನಾಟಕದ ತಂಡವೊಂದರ ವಿಷಯ ಅನೇಕ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತೇವೆ.

ಅರಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಗೃಹಸ್ಥರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಭಿತ್ತಿಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿವರಗಳು, ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಣ್ಣ, ಅವುಗಳ ತಯಾರಿಕೆ ಇವುಗಳ ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಧೂರ್ಜಟಿಯ 'ಕಾಳಹಸ್ತೀಶ್ವರ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆ' ದಲ್ಲೂ ಪೆದ್ದನನ 'ಮನುಚರಿತ್ರೆ', ತೆನಾಲಿರಾಮಕೃಷ್ಣನ 'ಪಾಂಡುರಂಗ ಮಹಾತ್ಮೆ' ಮುಂತಾದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಎಲ್ಲನ ಕವಿ ಬರೆದ 'ರಾಧಾ ಮಾಧವ' ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ

ಅರಸರ ಅರಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಚಿತ್ರಗಳ ವಿವರ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ಆದಿನಾರಾಯಣುಡ ಪ್ಯುತಾಬ್ಧಿ ಮಥಿಯಿಂಟಿ
ಯಬ್ಜವಾಸಿನಿ ಪೆಂಡ್ಲಿಮೈನ ಕಥಲು
ಚಂದ್ರಶೇಖರುಡು ಪುಷ್ಪಾಶರಾಸುನು
ಗೆಲ್ಚಿ ಹಿಮತನಯ ಬೆಂಡ್ಲೈನ ಕಥಲು
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರುಡು ಶಿವಧನುರ್ಭಂಜನ
ಮಡರಿಂಚಿ ಸೀತ ಬೆಂಡ್ಲೈನ ಕಥಲು
ನಲಚಕ್ರವರ್ತಿ ವೇಲ್ಪುಲು ಸಿಗ್ಗು ಪಡಗ
ಭೀಮಾಧೀಶ ತನ್ಯ ಬೆಂಡ್ಲೈನ ಕಥಲು
ಚಿತ್ತ ಭವಕೇಳಿ ಬಂಧ ವಿಚಿತ್ರ ಗತುಲು. ..

ವೇಶ್ಯೆಯರ ಮನೆಗಳ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತಹ ಚಿತ್ರಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದವು ಎಂಬ ವಿಷಯ ಧೂರ್ಜಟಿಯ ಕಾಳಹಸ್ತೀಶ್ವರ ಮಹಾತ್ಮ್ಯದಲ್ಲಿನ ರತಿವಧೂ ಮದನುಲ, ರಂಭಾ ಕುಬೇರ ಪುತ್ರರು, ಊರ್ವಶಿ ಪುರೂರವುಲು ಮೇನಕಾ ಕೌಶಿಕುಲು, ಗೋಪಿಕಾ ಮುಕುಂದುಲು ಇತ್ಯಾದಿ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ವರ್ಣನೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಕೆಲ ಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿವೆ.

ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ವಿವರ, ಶಿಲ್ಪಗಳ ವಿವರ ಸಹ ಈ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಸಾಹಿತ್ಯಗೋಷ್ಠಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಭಾಭವನಕ್ಕೆ 'ಭುವನ ವಿಜಯ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತೆಂದು ನಂದಿ ತಿಮ್ಮನನ 'ಪಾರಿಜಾತಾಪಹರಣ' ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ 'ಶಂಖಪೀಠ'ವೆಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತೆಂದು 'ಕಾಳಹಸ್ತೀಶ್ವರ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ'. ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲದ ಒಡತಿಗಳ ವೇಷಭೂಷಣಗಳ ವಿವರವಂತೂ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಹ ಈ ಕಾವ್ಯಗಳು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ವಿಜಯನಗರದರಸರ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯ ಕವಿಗಳು ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದವರಾದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ತೆಲುಗು ತಮಿಳು ಭಾಷೆಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಭಾವ ಇದ್ದುದು ಸಹಜವೇ ಆಗಿದೆ. (ಈಗ್ಗೆ ಹತ್ತು ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾನು ರೇಡಿಯೋ ಭಾಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಕುರಿತ ಲೇಖನ ತಯಾರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದಾದ ನಂತರ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕವಿಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಭಾವದ ಕುರಿತು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವಾಗುವಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ). ಈ ಕುರಿತು ಹೇಳುವಾಗ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಧೂರ್ಜಟಿಯ ಕಾವ್ಯದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉದಹರಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಧೂರ್ಜಟಿಯ 'ಕಾಳಹಸ್ತಿಮಹಾತ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಂತೂ ತೆಲುಗು ಕನ್ನಡ ಪದಗಳು ಸಮ ಸಮವಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ಒಬ್ಬ ಪರಿಚಾರಿಕೆಯ ಮನೆಗೆ ಶಿವನು ಮಿಂಡ ಜಂಗಮ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಆ ಪರಿಚಾರಿಕೆ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಾಗತ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ :

ಬಿಜಮಾಡು ದೇವರು ನಿಜಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿ ಚೆನ್ನಾರು
ನಾಯಿಲ್ಲು ಬಿಡಾರ ಮೀಕು.
ನಾಕು ಮೀ ಪಾದಾರ್ಚನ ಚೇಯುನಕ ಲಿಂಗ
ಮೂರ್ತಿ
ಒಡೆಯ ಚಿತ್ತೇಶ ! ನಾಯುನಿಕಿನಿ ಮಜ್ಜನಂಬಾಡಿ
ಶಿವಾರ್ಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ತಾಳ್ಳಪಾಕ ಅನ್ನಮಚಾರ್ಯರ ಎರಡನೇ ಮಗನಾದ ಪೆದತಿರುಮಲಯ್ಯ 'ಱಳ' ಕುಳದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಬಂಡಿರಾ ಎಲ್ಲಿ ಬಳಸಬೇಕು, ಎಲ್ಲಿ ಸಾಧು ರೇಫ ಬರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದೇನೋ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ನಮ್ಮ ಭಾಷಾ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಇದು ಲಾಕ್ಷಣಿಕರಿಗೆ ತುಂಬ ಉಪಯುಕ್ತ ಗ್ರಂಥವೆಂಬ ಪ್ರಚಾರವಿದೆ. 'ಗ್ರಂಥಸಾರ' ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿ ಸೈನಿಕ ವಿಭಾಗದ ಹಣಕಾಸಿನ ಲೆಕ್ಕ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಎಂಬ ಮಾತು, ಕೆಲ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಈ ಪದ ಸ್ಕಂದಾರಾವದಿಂದ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಮತ. ಈ ಮಾತಿಗೂ ಕನ್ನಡದ ಕಂದಾಚಾರಕ್ಕೂ ಏನಾದರೂ ಸಂಬಂಧವಿರಬಹುದೇ ?

ಆ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಹ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. 'ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯ' ಬರೆದ ಆತಕೂರಿ ಮೊಲ್ಲ, 'ಮರೀಚ ಪರಿಣಯ' ಬರೆದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಪುತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಮೋಹನಾಂಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯಿದ್ದ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ತಿರುಮಲಾಂಬೆಯರೂ ಉತ್ತಮ ವಿದುಷೀಮಣಿಯರೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೊನೆಗೆ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರದೇ ಮೇಲುಗೈಯಾಯಿತೆಂದು ಬೈಚರಾಜ ವೆಂಕಟನಾಥ ಹೀಗೆ ಗೋಳಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ: "ವೆಲ್ಲಿವಿರಿಸೆ ಪೆಂಟಿವಿದ್ಯಲು, ಮಗವಿದ್ಯ ಲಡುಗುವಟ್ಟಿ ಕ್ರಿಂದ ಪಡಿರಿ ಬುಧುಲು...."

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಕವಿಗಳು, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ತೆಲುಗು ಕವಿಗಳಾದ ಅಷ್ಟದಿಗ್ಗಜಗಳಲ್ಲದೇ ಚರಿಗೊಂಡ ಧರ್ಮನ್ನ (ಚಿತ್ರಭಾರತ), ನಾದೆಂಡ್ಲ ಗೋಪಮಂತ್ರಿ (ಪ್ರಬೋಧ ಚಂದ್ರೋದಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ), ಸಂಕುಸಾಲ ನರಸಯ್ಯ (ಕವಿಕರ್ಣರಸಾಯನ), ರಾಧಾ ಮಾಧವ ಕವಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಾದ ಎಲ್ಲನ (ವಿಷ್ಣುಮಾಯಾ ನಾಟಕ, ರಾಧಾಮಾಧವ ಕಾವ್ಯ) ಮುಂತಾದ ಖ್ಯಾತ ಕವಿಗಳಲ್ಲದೇ ಬಸವೆ ಕವಿ ಮುಂತಾದ ಪಿಡುಪರ್ತಿ ಕವಿಗಳ ಗುಂಪು, ತಾಳ್ಳಪಾಕ ಮನೆತನದ ಒಂದು ಕವಿ ಸೈನ್ಯವೇ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ.

ಈ ಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಆಕರವಾಗುವಂತಹ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರ ಚಾಟು ಪದ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಆಶುಕವಿತೆಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯಂತೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳಾವಳಿಗಳನ್ನೇ ಕಾಣಬಹುದು.

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳಾದ ಭಾನುದತ್ತ, ಈಶ್ವರ ದೀಕ್ಷಿತ, ಕುಮಾರ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ನರಹರಿ ಇವರ ಕೃತಿಗಳು, ಅಹೋಬಲಮಠದ ಅನೇಕ ದಾಖಲೆಗಳು, ಶಾಸನಗಳು, ಹರಿಹರದಾಸರ 'ಇರುಸಮಯವಿಲಕ್ಕುಂ' ಎಂಬ ತಮಿಳು ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ತಮಿಳು ಕಾವ್ಯಗಳು ಉತ್ತಮ ಆಕರಗಳಾಗುವುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. (ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವೆಂದರೆ, ಕೆಲವು ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಂಶೋಧನೆಯ ನಿಮಿತ್ತ ನಾನು ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ಇದ್ದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರದಲ್ಲಿ ಡಾ|| ರಾಮಚೌಧರಿ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ, ಚೈತನ್ಯರ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಂದು ದಾಖಲೆ ದೊರೆಯಿತು).

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ತೀರಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಬೀಗರು ಎಂಬುದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಉತ್ಕಲದ ಗಜಪತಿ ವಿಜಯನಗರದ ಮೇಲೆ ಧಾಳಿ ಮಾಡಿದ. ಇದನ್ನು ಅಲ್ಲಸಾನಿ ಪೆದ್ದನ ಒಂದು ಚಾಟು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಚೈತನ್ಯನು ತನ್ನ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಚೈತನ್ಯ ಪ್ರಭುವು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪೂರಿ ಜಗನ್ನಾಥಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಆಗ ಗಜಪತಿ ವಿಜಯನಗರದೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ :

ಏಸಮಯ । ಈಶ್ವರ ಆಯಲಾ ನೀಲಾಚಲೇ
ತಖನೆ । ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ನಾಹಿಕ । ಉತ್ಕಲೇ
ಯುದ್ಧರ ಸೇ ಗೀಯಾಚ್ಛೇನ್ ವಿಜಯನಗರೇ।
ಅತೆಯೇಪಾ । ಪ್ರಭೂನಾ । ದೇಖಿಲೇನ್।
ಸೆಯಿಬಾರೇ

ಹೀಗೆ ಕಾವ್ಯಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳನ್ನು, ವಿವರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅನ್ಯಭಾಷೆಗಳ ವಾಗ್ದೇವಿಯ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಒಡೆದು ಅದರಲ್ಲಿನ ಅಮೂಲ್ಯ ರತ್ನ ಮಾಣಿಕ್ಯಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸತ್ವದ ಮಣಿಹಾರ ತೊಡಿಸಬೇಕಾದುದು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯ.